

Samenvatting: na relatief goede zomermaanden keert onzekerheid terug

Erfgoed Gelderland peilt in samenwerking met de Provincie Gelderland periodiek de gevolgen van de coronacrisis. Door de noden van hen die het hardst getroffen zijn te blijven monitoren, kunnen we adequaat inspelen op hun behoeftes. Na het eerste onderzoek in april is daarom besloten enkel de leden van Erfgoed Gelderland met een publieksfunctie blijvend te volgen. Het verslag dat voor u ligt is het derde onderzoek in deze reeks.

Het vorige onderzoek (afgenomen in juni/juli) liet zien dat instellingen met een publieksfunctie flink getroffen zijn door de coronacrisis. Deze zomer mochten ze weer open en profiteerden ze van de grote aantallen binnenlandse toeristen die in Gelderland vakantie vieren. Toch konden met name de grotere spelers vanwege de beperkende maatregelen bij lange na niet hun reguliere bezoekersaantallen halen.

Het betrokken houden van de vrijwilligers is een aandachtspunt voor veel respondenten. Hoewel er slechts weinig vrijwilligers expliciet hebben aangegeven te stoppen, zijn er wel grote groepen die momenteel non-actief zijn. Met name de vrijwilligers op leeftijd (en dat zijn er veel binnen de erfgoedsector) zijn vaak uit voorzorg nog niet aan het werk. De vrijwilligers die wel aan het werk zijn, ondervinden soms druk doordat er vaker een beroep op hen gedaan wordt. Het frustreert instellingen dat ze deze vrijwilligers niet kunnen bedanken middels een etentje of een feest.

De onzekerheid over de duur en het verloop van de crisis speelt iedereen parten. Het is lastig om tentoonstellingen, activiteiten en evenementen te plannen wanneer het niet zeker is hoeveel publiek er te zijner tijd ontvangen mag worden, of dat het museum überhaupt geopend mag zijn. Ook is het lastig om een begroting op te stellen wanneer het onduidelijk is wat er volgend jaar kan en mag. Respondenten missen perspectief; een stip op de horizon om naartoe te werken.

Gelukkig geven de meeste instellingen aan het financieel nog wel even vol te houden. Desalniettemin heeft één op de vijf respondenten exploitatieproblemen opgelopen in het afgelopen half jaar. Het voortbestaan van één op de tien respondenten komt zelfs in het geding wanneer deze crisis nog lang aanhoudt. De noodmaatregelen van de overheid, alsmede van de Provincie, het Kickstart Cultuurfonds, het Mondriaan Fonds en andere fondsen heeft een deel van de acute financiële problemen opgelost, maar nog altijd vallen er instellingen tussen wal en schip. Voor deze groep zou op maat gemaakte Provinciale of gemeentelijke steun een uitkomst kunnen zijn.

Opzet van het onderzoek

Eind september is er een derde corona-enquête uitgezet onder de leden van coöperatie Erfgoed Gelderland. Net als bij de tweede enquête, zijn ook ditmaal enkel instellingen met een publieksfunctie benaderd. De enquête is uitgezet bij 112 instellingen, waarvan er 87 gereageerd hebben., ofwel 78% van de leden met een (toeristische) publieksfunctie. Veruit het grootste deel hiervan identificeert zich als museum, enkele zijn ook monument of cultuurhistorische organisatie.

Museum	79,22%	61
Historische vereniging	6,49%	5
Monument	7,79%	6
Archief of bibliotheek	1,30%	1
Archeologie	1,30%	1
Cultuurhistorische organisatie	6,49%	5
Anders	15,58%	12
Totaal *		91

* Veel organisaties hebben een hybride vorm, zij zijn zowel museum als historische vereniging, of museum en archief of bibliotheek.

Vandaar dat alle categorieën vertegenwoordigd zijn in deze lijst. De percentages komen dus niet op 100% uit en het totale aantal organisatiestypen is hogere dan het aantal respondenten.

1. Is uw organisatie momenteel geopend voor publiek? (87)

Ja, volledig geopend met handhaving van de anderhalvemetermaatregel	46%
Deels geopend	46%
Nog niet geopend	8%
Totaal	100%

Ten opzichte van de situatie in juni/juli zijn nu veel meer instellingen weer (deels) geopend. Waar in de zomer nog 20% de deuren gesloten had, is dat nu nog maar 8%. Van de instellingen die deels geopend zijn, geven de meeste aan minder dagen of minder uren open te zijn. Een drietal respondenten geeft aan opnieuw gesloten te zijn.

2. Hoe staat het met de bezoekersstroom nu uw organisatie weer (deels) geopend is? (85)

We zitten doorgaans aan het maximum aantal bezoekers dat we binnen mogen hebben	26%
Het aantal bezoekers is lager dan we gehoopt hadden	48%
Het aantal bezoekers valt enorm tegen	18%
Niet van toepassing; zijn nog gesloten	8%
Totaal	100%

Het verschilt sterk per instelling of het maximum aantal bezoekers dat binnen mag zijn gehaald wordt. Voor de grote instellingen vormt dit een grote beperking, maar bij kleine partijen speelt dit minder. Veel respondenten profiteerden van de vele vakanties die in eigen land gevierd werden. Nu

de zomerperiode over is en het coronavirus weer oplaait, merken veel instellingen weer dat er sprake is van een afname in de bezoekersaantallen. Daarnaast vallen evenementen, school- en groepsbezoeken weg.

3. Hoe heeft het vrijwilligersbestand zich de afgelopen maanden ontwikkeld? (82)

Er zijn meer vrijwilligers bijgekomen	7%
Het aantal vrijwilligers is ongeveer gelijk gebleven	40%
Een deel van de vrijwilligers zit nog thuis en durft nog niet te komen	48%
Enkele vrijwilligers zijn weggegaan	5%
Veel vrijwilligers zijn weggegaan	0%
Totaal	100%

Onder de instellingen die deelnemen aan deze enquête, bevinden zich veel vrijwilligers die wegens hun leeftijd in de risicogroep vallen. Veel van hen zitten op dit moment thuis; het is nog onzeker of en wanneer zij terugkomen. Positief is dat meerdere respondenten aangeven ook nieuwe (jongere) vrijwilligers getrokken te hebben.

4. Hoeveel vrijwilligers zijn er nodig ten opzichte van de situatie vóór COVID-19? (82)

Er is een grotere behoefte aan vrijwilligers	29%
Er is minder behoefte aan vrijwilligers	9%
De behoefte aan vrijwilligersinzet is ongeveer gelijk gebleven	53%
Anders	9%
Totaal	100%

Ongeveer de helft van de respondenten geeft aan dat de behoefte aan vrijwilligersinzet ongeveer gelijk is gebleven. Doordat instellingen hun openingstijden hebben ingekort, kunnen ze toe met minder vrijwilligers. Tegelijkertijd dreigen er hier en daar ook personeelstekorten, doordat vrijwilligers soms in afwachting van een testuitslag verplicht thuis moeten blijven. Er is een groeiende behoefte aan een reserve-poule.

5. Lukt het om de bezetting rond te krijgen? (76)

Ja	76%
Nee	24%
Totaal	100%

Doorgaans krijgen de respondenten de bezetting rond, maar uit de toelichtingen blijkt dat dit niet zelden zonder slag of stoot gaat. Betaald personeel en een harde kern van vrijwilligers springen soms extra bij om toch open te kunnen.

6. Welke afspraken zijn gemaakt met (oudere) vrijwilligers? (80)

Zij die willen, zijn weer aan het werk. Zij die niet willen, blijven voorlopig nog thuis, ongeacht de leeftijd	86%
Vrijwilligers van 70+ worden voorlopig nog niet ingezet	5%
Overig	9%
Totaal	100%

Het overgrote deel van de respondenten laat het aan de vrijwilligers zelf of zij weer worden ingezet of niet. Een viertal instellingen heeft besloten nog geen vrijwilligers van 70+ aan het werk te zetten. Ook de instellingen die hebben geantwoord met 'overig', geven aan leeftijd in acht te nemen.

7. Is de doorlopende exploitatie tussen maart en nu in gevaar gekomen door het uitblijven van publieksinkomsten? (79)

Nee, dat loopt door uit onze reguliere subsidies	14%
Er is een teruggang in de inkomsten, maar dat kunnen we opvangen	54%
De teruggang in inkomsten heeft tot exploitatieproblemen geleid	18%
Anders	14%
Totaal	100%

Meer dan de helft van de respondenten geeft aan nog geen exploitatieproblemen te hebben gehad. Zij zijn voor hun inkomsten minder afhankelijk van entreegelden of hebben adequate steun ontvangen. Voor één op de vijf instellingen is dit echter wel het geval en zijn er wel degelijk exploitatieproblemen ontstaan. Reserves zijn aangebroken en waar mogelijk is extra steun verkregen.

8. Komt het voortbestaan van uw organisatie in het geding wanneer de situatie nog lang blijft aanhouden? (74)

Nee, we kunnen het nog wel even uitzingen	49%
Dat is onzeker	42%
Als dit nog lang duurt gaan we het niet redden	9%
Totaal	100%

Bij de helft van de respondenten is het voortbestaan van de organisatie niet in het geding. Voor de andere helft is dit onzeker; één op de tien instellingen geeft zelfs aan het niet te gaan redden wanneer deze situatie nog lang blijft aanhouden.

9. Zijn er sinds onze vorige inventarisatie maatregelen genomen ten behoeve van de betaling van medewerkers (periode juni – september)? (79)

Werktijdverkorting aangevraagd	4%
Uitkering aangevraagd	3%
Tijdelijke contracten beëindigd	3%
Freelancers krijgen niet meer betaald	1%
Alles loopt gewoon door	39%
Niet van toepassing; er wordt enkel met vrijwilligers gewerkt	51%
Totaal	100%

Het overgrote deel van de respondenten kan de medewerkers gewoon blijven uitbetalen of werkt überhaupt niet met betaald personeel. Ongeveer één op de tien respondenten heeft maatregelen genomen, zoals het beëindigen van tijdelijke contracten en het aanvragen van werktijdverkorting of een uitkering.

10. Heeft uw organisatie aanspraak gemaakt op het tweede noodsteunpakket van de overheid? (78)

Ja, en gekregen	26%
Ja, maar niet gekregen	5%
Nee	69%
Totaal	100%

Een kwart van de respondenten heeft overheidssteun ontvangen uit het tweede noodpakket. De overige respondenten kwamen niet in aanmerking of hadden het niet nodig. Kleine instellingen geven aan hier niet voor in aanmerking te komen. Sommigen hebben via andere wegen hulp verkregen, zoals de Provincie, de gemeente, het Kickstart Cultuurfonds en het Mondriaan Fonds. Anderen zoeken nog steeds naar steun maar lijken op veel plekken buiten de boot te vallen.

11. Heeft u aanspraak gemaakt op de provinciale steunmaatregelen rondom COVID-19? (78)

Ja, en gekregen	27%
Ja, maar niet gekregen	15%
Nee	58%
Totaal	100%

Ook bij de provinciale steunmaatregelen geldt dat tot nu toe een kwart hier aanspraak op heeft kunnen maken. Van de respondenten die 'nee' hebben geantwoord geeft ongeveer een kwart aan dat hun aanvraag nog in behandeling is.

12. Wat ervaart u op dit moment als grootste knelpunt? (77)

Grootste knelpunt (meerdere antwoorden mogelijk)	totaal
Financiën / minder inkomsten	23
Onzekerheid	19
Geen evenementen en groepsbezoeken	18
Handhaven van (steeds veranderende) maatregelen	14
Bezetting rondkrijgen	13
Reserveringssysteem	5
Vrijwilligers betrokken houden	8
Beperkte openingstijden	2
Voldoen aan subsidieverplichtingen of überhaupt geen aanspraak maken op noodsteun	2
Thuiswerken	2
Gezondheidsrisico's	1

Bovenstaande knelpunten hangen veelal met elkaar samen. Minder bezoekers betekent minder inkomsten. De onzekerheid heeft betrekking op veel fronten, zoals het plannen van tentoonstellingen en het maken van een jaarbegroting. Volgens meerdere respondenten schrikt het

reserveringssysteem spontane bezoekers af. Daarnaast levert het frustraties op wanneer mensen niet op komen dagen en zo een tijdslot bezet houden.